

FARANGIS

SEĆANJA FARANGIS HEJDARPUR

Mahnaz Fatahi

Mahnaz Fatahi

FARANGIS

SEĆANJA FARANGIS HEJDARPUR

Recenzija Vrhovnog vođe Irana ajatollaha sejjida Alija Hameneija

Bismillahir-rahmanir-rahim

U ovome svojevrsnom životopisu i memoarskom spisu jedne hrabre i požrtvovane žene, možemo naći i neispričani, a tako važan deo istorije naše odbrane. Gospođa Farangis, žena snažne i postojane vere, izuzetne duhovne energije i snage, u ovoj nam se knjizi obraća iskrenim jezikom kakav još nalazimo u našim selima, ali i jezikom protkanim suptilnim emocijama žene. Kroz svoju priču nam je predstavila jedan manje poznat kraj, jedan važan deo zemljopisa našega odbrambenog rata, sa svim pojedinostima. Do sada nisam imao uvid u ulogu naših pograničnih sela tokom rata, patnje i stradanja, izbeglištva i oskudice njihovih meštana, materijalnu štetu i destrukciju koju su pretrpili, ali ni žrtvovanje njihovih najmilijih i bol i tugu za njima. Bar nisam imao uvid u ovoj meri i sa ovoliko pojedinosti kako nam je to prikazano i oslikano u ovoj priповesti. Nismo znali ni za količinu požrtvovanosti i hrabrosti njihovih mladića koji su među prvima ustali u odbranu svoje domovine pred napadom neprijatelja. Priča o ubistvu i zarobljavanju neprijateljskog vojnika ruka-

ma ove hrabre junakinje jeste priča za sebe. Izuzetna priča kojoj je teško naći primer. Treba iskazati veliku čast gospođi Farangis i čuvati uspomenu na njen podvig. Takođe, dugujemo zahvalnost i spisateljici gospođi Fatahi na čitkom i pitkom štivu nastalom iz njenih razgovora s glavnom junakinjom ove knjige.

10. 2. 2018. god.

بسم الله الرحمن الرحيم
 بهر ناله و با همی از حوائج و مانع و به منابت شرح حال ای
 بانو فرنگیس در این کتاب می توان دید . بانو فرنگیس را در
 باستان روحیه ایثار و قدرت ، دیار بان صادق و همسر یک
 و با طبع لطیف و حساسات رفیق و لطیف بین زن ، با ماستن گفته و منطقه
 ناشنخته و دلی از جغرافیا و حین تحلی به با جزئیات و مانتان را
 مانه و دست از سر زنی در دوران جنگ و مصائب و از آن آمان و آوارگی
 و کسب و خفایا و رادی و در این دروغ عزیزان و آنا ، هرگز به ای
 و طرح و تصدیق که در این در این صحنه آمد است ، منبر خاتم
 از فدایای جوانان آن که در شان اولین شایسته گمان به مقابله با دشمن و ما
 بودند . با جوار قهر و همت و شجاعت و شجاعت این بانو را در هم که خود یک

مستقر و استغاثه است که نظیر آن فقط در سطر و در
 این اتفاق افتاد بود . بانو فرنگیس باید بزرگداشت
 و از نویسنده ای کتاب . تمام قاصدی با طبع تمهید و شجاعت
 و بهر مصاحبه گیر و خاطره نویسی باید بسیار شکر

*U vašem je gradu jedna hrabra žena, vernica,
braneći se uspela je zarobiti neprijateljskog vojnika i
savladati agresorske snage. Čuvajte to!*

Iz obraćanja Vrhovnog vođe Irana stanovnicima grada
Gilangarb, septembar 2011. godine

SADRŽAJ

Predgovor.....	11
Uvod.....	13
Prvo poglavlje	19
Drugo poglavlje	47
Treće poglavlje.....	65
Četvrto poglavlje	75
Peto poglavlje	99
Šesto poglavlje	117
Sedmo poglavlje	141
Osmo poglavlje.....	163
Deveto poglavlje.....	193
Deseto poglavlje	219
Jedanaesto poglavlje	239
Dvanaesto poglavlje.....	275
Fotografije.....	307

PREDGOVOR

U ime Boga, Milostivog, Samilosnog!

Dvadeset i drugog septembra 1980. godine, samo godinu dana nakon pobede Islamske revolucije u Iranu, iznenada je moju zemlju napao susedni Irak. Tako je počeo jedan nepravedni rat s potpuno neravnomernim odnosom snaga. Iračka armija je nameravala za samo sedam dana stići do Teherana i okupirati celi Iran. Međutim, snažan otpor svekolikog naroda Irana pred najezdom neprijatelja poremetio je te planove. Žene i muškarci Irana su rame uz rame stali na put neprijatelju, punih osam godina ustrajavajući u tom hrabrom otporu. Tako su nastali brojni herojski podvizi i junaštva koja se prepričavaju do dana današnjeg. Premda su, pre svega, muškarci Irana svojim telima stali na put neprijatelju, ne treba zaboraviti ni žene koje nisu sedele skrštenih ruku, već su svom snagom, koliko god su mogle, pomagale odbranu zemlje i pružale podršku našim linijama odbrane, bilo da su to činile direktnim prisustvom na frontu, bilo indirektno. Brinule su o ranjenicima u ratnim bolnicima, dolazile s puškom u ruci na same linije fronta, opremale i ispraćale svoje si-

nove, muževe i braću na front, pravile rovove i bunkere. Po džamijama su kuvale hranu za vojsku, prale im odeću, te i same ginule, bivale ranjavane i zarobljavane.

Jedna od takvih velikih žena je i gospođa Farangis Hejdarpur. Ona živi u provinciji Kermanšah. Kada su Iračani napali Iran, imala je osamnaest godina. U svome rodnom selu je jednom prilikom sekirom ubila jednog neprijateljskog vojnika, a jednog zarobila. Posle rata je u parku Širin u centru Kermanšaha postavljena njena statua. Knjiga koja je pred vama je njena životna priča – pripovest o jednoj od velikih i vrednih žena Irana, žena koje su svojom odvažnošću, solidarnošću i upornošću sačinile velike, zadivljujuće priče u koje je ponekad teško i poverovati. Sada kad je knjiga *Farangis* prevedena i na srpski jezik, čast mi je odavde izdaleka pozdraviti moje srpske čitaoce. Drago mi je što ćete pročitati ovu moju knjigu. I vi ste kao i narod Irana u bliskoj prošlosti iskusili nepravedni rat, pretrpeli velika stradanja, patnje i zločine, a posebno srpske žene koje su bile izložene nasilju i strašnim patnjama. Ali, i one su kao i Iranke, pokazale veliku hrabrost i junaštvo ostavivši pripovesti o svojim velikim podvizima. Tih dana sam odavde, izdaleka, pratila dešavanja u vašoj zemlji, s divljenjem slušala o vašem otporu i tugovala zbog vaše patnje. Istorija će, bez sumnje, s ponosom svedočiti hrabrosti muškaraca i žena koji su se žrtvovali u odbrani svoje domovine i svojih vrednota i svetinja.

Mahnaz Fatahi,

Novembar, 2022. godine

UVOD

Kada god bih videla statuu žene sa sekirom u ruci, tamo pored Slatkog parka u Kermanšahu, uvek bih poželeva da upoznam tu junakinju i s njom porazgovaram. Pričali su mi da Farangis živi u jednom selu nedaleko od Gilangarba te da nikada ne želi govoriti o svojim ratnim dogodovštinama.

Znala sam da će s beleženjem njenih sećanja ići vrlo teško, ali sam i dalje neprestano o tome razmišljala. Bilo je od Kermanšaha udaljeno oko tri sata vožnje i odlasci tamo nisu bili nimalo jednostavni. Pogotovo za jednu ženu, spisateljicu.

Dugo sam želela upoznati Farangis i možda bi sve i ostalo samo jedna moja velika želja da jednom, zahvaljući jednoj svojoj prijateljici, ipak nisam pronašla njen broj telefona i adresu. Zajedno s tom prijateljicom i mojim mužem krenuli smo rano ujutro i negde oko podne stigli u selo Gursefid.

Zadivljeno sam posmatrala gospođu Farangis. Bila sam ponosna na nju. Bila je izrazito visoka žena, velikih ruku i

ispravnog držanja, ali neobično meka srca. Ljudi su bili u pravu. Zaista nije htela davati nikakav intervju, niti se fotografisati ili snimati. Godinama su je snimali i slikali i bilo joj je svega dosta. Govorila je: „Zašto bi me slikali? Slikali su me hiljadu puta i šta?” Bila su to teška vremena, a sad su još teža. Žalila se na one koji su je zaboravili. Ista ona Farangis koja se spominje u knjigama i kojoj su u gradskom parku napravili veliku statuu, živi u ovom malom selu s brojnim poteškoćama. Nije nam htela ništa pričati. Kaže da je davno ispričala šta je imala. Rekla sam joj da želim pisati njene memoare od ranog detinjstva do danas. Nasmejala se i rekla: „To je nemoguće.“ Kada sam joj ispričala o svom detinjstvu i o svojoj vezi s ratom i ovim prostorima, ta je moja priča odobrovoljila. Zbližila nas je Čagalvand, planina koja se dobro videla s prozora Farangisine kuće.

Ona je imala dosta uspomena na tu planinu, a ja sam opet o Čagalvandu puno slušala od svoga oca. On je četiri godine baš u tim planinama ratovao protiv Iračana. Dok sam joj kroz suze pričala o svom ocu i njegovim uspomenama na Čagalvand, Farangisine oči zarosiše. Delile smo istu bol. Tako smo se sprijateljile. Dozvolila mi je da joj redovno dolazim i beležim njena sećanja.

Najmanje je govorila o sebi. Njeni su joj se podvizi činili beznačajnim.

Sećam se dana kada bi mediji upozoravali stanovništvo da ne napuštaju svoje domove zbog enormno velikih količina prašine u zraku. Ja bih tada, uprkos tim upozorenjima, odlazila da vidim Farangis.

No, javljala se i bojazan da, uprkos silnome trudu, neću uspeti dovršiti ovaj posao. Sumnja je nestala ohrabrenjem i osnaženošću koje sam osetila kada sam u mesecu mehru 1390. (septembar, 2011.) čula govor Vrhovnog vođe u kojem je spomenuo važnost beleženja sećanja te časne gospođe iz Zapadnog Gilana. Mnogi pisci i publicisti su nakon tog govora pokušali stupiti u kontakt s gospođom Farangis kako bi se dali na posao. Niko, međutim, nije bio dovoljno uporan. Kako mi je kasnije sama pričala, nekoliko njih je dolazilo po jednom i nisu se više vraćali. Bilo je jasno šta mi je dalje činiti. Nisam više mogla natrag. Završila sam svoje razgovore s Farangis, a onda razgovarala i sa mnogo ljudi koji su je poznavali: njenom rodbinom, susedima i poznanicima. Trogodišnji napor čestih odlazaka u sela Gursefid i Avezin urodio je plodom. Zabeležena su sećanja gospođe Farangis, ali i naroda toga kraja.

Većinom su to bili ratni invalidi, ali bez personalnih dosjea, bez kartica i naknada. Za njih rat još nije bio potpuno završen. Još su se borili sa minama. Svako malo bi neko izgubio život u neistraženim minskim poljima. Nažalost, među tim poslednjim šehidima bilo je i dosta dece.

Trebalo je da nakon razgovora sa Farangis, razgovaram i s njenom braćom. Ali, obojica su u te tri godine napustili ovaj svet. Rahim je umro, a nešto kasnije je poginuo Džabar.

I gospođa Farangis se nakon gubitka braće bila teško razbolela. Setila sam se tada reći gospodina Sarhangija

koji mi je govorio: „Šteta, mnogi od tih naših svedoka rata napustili su ovaj svet pre nego neko zabeleži njihova sećanja i svedočenja.“

Nedostatak građe, izvornih dokumenata i fotografija, bio je poseban problem. Što zbog siromaštva, što zbog samih ratnih okolnosti, Farangis nije imala nijednu fotografiju iz mladosti i detinjstva. Čak ni fotografiju svoje braće, veterana rata. Farangis mi je govorila: „Ih, kakve crne fotografije iz detinjstva? Živeli smo u velikom siromaštvu, baš preživljavali. Ljudi su brinuli kako nahraniti decu. Ko je mislio na slikanje. A za vreme rata smo stalno bili u izbeglištvu, više puta smo menjali mesto. Tako da je ostalo malo toga što bi me podsećalo na detinjstvo i mladost.“

Kod prikupljanja izvorne građe, ni u opštini mi nisu mogli puno pomoći. Ono što sam na kraju, ipak, sakupila i što ćete videti u ovoj knjizi uglavnom su mi dali stanovnici tih sela.

Prilikom našeg poslednjeg razgovora, Farangis mi je dala lepu hediju. U planini mi je nabrala veliki struk miloduha (per. *azbuh* ili *zufa*, lekovita i mirisna biljka). Uzela sam tu vrednu mirisnu hediju s posebnim zadovoljstvom i od srca se zahvalila dragoj Farangis. Taj miris miloduha ostat će trajno u mom pamćenju, baš kao i sećanja gospođe Farangis.

Sretna sam što su njena sećanja, evo nakon tri godine, spremna za štampu. Prepuštam vas kazivanju žene koja u svome srcu nosi čitavu istoriju jednog rata, od početka

do kraja. Sretna sam što je baš meni pripala čast da zabeležim sećanja ove velike lavice.

Zahvaljujem Milosnom Bogu što mi je pružio priliku da pišem o gospođi Farangis i što je na tom putu uvek bio uz mene. Samo Njegovom milošću i voljom mogla sam izdržati sve teškoće stalnih putovanja i savladati sve strahove. Samo je On mogao uliti nadu u moje srce i podariti veliku snagu mome krhkom telu.

Zahvalna sam i svima onima koji su mi na ovom putu pomogli, a posebno:

- Gospodinu Sarhangiju, mom velikom učitelju koji je čuvši za moj prijedlog rekao: „Čestitam!“ To mi je dalo neku čudesnu snagu na samom početku, a njegova me je podrška pratila do zadnjeg slova ove knjige;

- Gospođi Lejli Monfaredi i njenom mužu koji su mi pokazali put do Farangisine kuće;

- Suhejli, kćerki gospođe Farangis. Ona mi je puno pomogla u beleženju sećanja;

- Gospodinu Famarazu Akbariju, guverneru Zapadnog Gilana i gospođi Šejdi Nerbališ, direktorici Ureda za pitanja žena Zapadnog Gilana;

- Gospodinu Hodabališu Hasaniju, veteranu rata i predsedniku Fondacije Šehid u Zapadnom Gilanu;

- Mojim dragim kolegama u Institutu za intelektualni razvoj dece i omladine Odeljenja Zapadni Gilan;

- Dragim ljudima Avezina i Gursefida.

Da, hvala i onima što mi nisu pomogli, već su samo okrenuli glavu. Oni su me učinili još odlučnijom i upornijom. Zato i njima hvala.

Mahnaz Fatahi

Leto, 2014. godine

PRVO POGLAVLJE

Majka mi je uvek govorila: „Baš si prava šejtaniya, Farangis, ti si se greškom rodila kao žensko! Trebala si biti dečak! Devojčice su mirne, stidne, povučene..., a ti?!“

Videvši da ne obraćam pažnju na njne reči, nastavila bi: „Farangis! Uozbilji se! Zna se šta je za žensko, a šta za muško! Pa, bona ne bila, ako tako nastaviš, nijedan muškarac te ni zaprositi neće! Devojka mora biti mirna, čedna i uredna!“

Njene opaske bi me činile besnom. Ja uopšte nisam želela biti mirna i moderna. Pa šta?!

Šta ima veze da obučem muške pantalone i idem u čobanluk?! Šta smeta ako se noću skrivam u mraku i plašim devojčice, a onda im se sočno ismejem? Ili, ako dečake namamim da se igramo u blizini mezarja, pa se sakrijem i počnem ih dozivati, a oni se razbeže k'o da ih je aždaja poterala.

Nego, hajde da ja vama ispočetka ispričam svoj život. Otkad znam za sebe, uvek sam bila u planini. Čim bih uhvatila malo vremena, odmah bi dolazila u planinu i pela

se uz Čagalvand, hitro i ne osvrćući se iza sebe. Želela sam tek s vrha pogledati dalje, kad mi sve izgleda tako malo, sićušno.

Kad bih se ispela na vrh Čagalvanda, sela bih na jednu veliku, ravnu kamenu ploču. Onda bih od palca i kažiprsta napravila durbin i kroz njega posmatrala naše selo, Avezin. Radovalo bi me to što onoliko selo stane u dva prsta moje ruke.

Tako jednog dana, odjednom se nekoliko seljana u našem selu ushodalo, tamo-amo. Nije mi bilo jasno šta se dešava. Videla sam da su naši daidžići nešto posebno veseli. Pitala sam jednu od rođaka šta se zbiva, a ona mi odgovori: „Idemo hodočastiti *Kadamgah!*“ Ushićeno sam upitala: „Idemo i mi s vama, zar ne?“ Kratko mi je odgovorila: „Ne.“ Shvativši da mi ne idemo s daidžom, oči mi se ispunije suzama. Kasnije sam shvatila da su iznajmili veliki džip – kamionet, a takav je imao samo Ferman. On je bio jedini šofer u našem selu.

Čim bi se pojavio sa džipom, mi deca bismo potrčali za njim do nakraj sela. Uvek bismo se vraćali kući prljavi od prašine. To bi nam bila jedna od najdražih zabava.

Elem, daidže i njihova čeljad su se spremali za polazak na zijaret. Ići će svi redom, a mi nećemo. To me je izluđivalo.

Inače, konak Imama Hasana (Čem-e Emam Hasan) je bilo poznato mesto zijareta za koje se verovalo da se tu nekada, na proputovanju, kratko zadržao Imam Hasan Askeri (potomak Božijeg Poslanika Muhammeda, a. s., i

jedanaesti ehlibejtski imam), te su zbog toga tu napravili dovište i svako ko ode tamo i uputi dovu dragom Bogu, dova mu bude uslišana.

Potrčala sam kući i povikala. „Heeej! Svi odoše na zijaret! Haj’mo i mi!“

Majka me je nevoljko pogledala i kazala: „Svi imaju para! Osim nas! Kako da idemo?“

Njene reči su mi bile veliki hladan tuš. Kada je ugledala suze u mojim očima, nakratko je zastala, pa tugaljivo nastavila: „I meni se ide, kćeri, više nego tebi. Ali, šta da radim kad nemamo para. Treba platiti auto, treba ponetu hranu. Odakle nam?“

Začutala je, okrenula se i otišla. Sela sam ispred vrata i zagrlila svoja kolena. Ispod oka sam posmatrala devojčice koje su razdragano trčkarale tamo-amo. Toliko sam želela ići s njima na zijaret. Svi su bili veseli i pripremali se za polazak. Bila sam jako tužna. U grlu mi je zapela knedla k’o kuća. Utom se pojavi otac. Vraćao se kući. Ugledavši me pred pragom, onako tužnu i potištenu, rekao je: „Šta je, kćeri? Što si tako tužna?“ Pomilovao me je po glavi, a ja sam briznula u plač. Kao da sam jedva čekala da se rasplačem. Otac je seo pored mene i začuđeno me gledao. Jecajući sam rekla: „Babo, svi idu na dovište Imama Hasana. Hoću i ja da idem!“

Zaledio se. Prvo je nekoliko minuta ćutao, a onda neka-ko progovorio: „Nemoj plakati! Ne brini! Ima i našeg Boga. Bog će i na nas pogledati!“

Nisam se micala ispred vrata. Zagledana u izvor u daljini, slušala sam glasove s ulice. Pomislih, da se hoće bar pokvariti taj Farmanov auto, pa da niko ne ode na hodočašće.

Ne znam koliko sam dugo ostala tu sedeti. Odjednom sam ponovo ugledala oca. Prilazio je smešeći se. Malo izdaljeg mi doviknu: „Farangis! Hajde, spremaj se! Zakasnićeš!”

Mislila sam da sanjam. Ne znam kako i gde, ali je očito negde nabavio novac za moj put na hodočašće. Znala sam da mu je bilo teško naći novac, ali jednostavno nije želio da ostanem tu sediti slomljena srca. Farmanu je platio moju „putnu kartu“, a daidži je dao još nešto novca da mi se nađe za puta. Majka mi je pripremila nešto hrane da ponese. Otac je bio veoma srećan što me, ipak, šalje na taj hodočasni put. Dobro se sećam njegovih očiju, ispunjenih suzama. Znala sam da je i on želeo otići na hodočašće. Plakao je držeći kraj svoje „zavijuše“¹ na očima.

Skakutala sam od sreće. Nisam se smirivala. Trčala sam po selu i svima govorila: „I ja idem na hodočašće.”

Kada smo trebali krenuti, otrčala sam do džipa i hitro uskočila pozadi. Sela sam pored ostalih. Nismo svi mogli sesti u džipa, pa se Farman trebao vratiti po još jednu „turu“. Otac je svima govorio da me pripaze. Razdragano sam ga posmatrala kroz prozor i mahala mu. Auto je krenuo. Učili smo salavate. Htela sam poleteti od ushićenja. Usput sam se veselila sa svojim saputnicima. Džip je bio

¹ Višebojna marama kojom su muškarci zamotavali glavu, nalik turbanu.

pun. Čim smo u daljini ugledali kupolu turbeta, počeli smo ponovo učiti salavate.

Konak Imama Hasana je bio izuzetno lepo i ugodno mesto. Svuda okolo bila su stabla oleandera sa prekrasnim raznim cvetovima. U sredini, uz samo turbe, je bio prelep izvor vode. Izvorska voda je bila bistra kao suza. Od izvora je nastajala mala reka.

Iskricali smo se iz džipa i seli u hlad oleandera. Okolo je bilo dosta visokih palmi. Vreme je bilo prilično sveže. Osećala sam se kao da sam u Džennetu. Nisam mogla verovati da se blizu našeg sela nalazi nešto ovako lepo.

Žene su pospremale stvari i složile ih tu, ispod drveća, pa smo nakon predaha krenuli hodočastiti turbe. Kupola turbeta izgledala je veličanstveno. Bio je to moj prvi odlazak na neko hodočašće. Žene su nam govorile da unutra moramo biti mirne i čuvati dostojanstvo ovoga časnog mesta.

Moja daidžinica Gouhar je rekla: „Zaželite na ovom mestu želju i zamolite Boga da vam usliša dove. Ovo je posebno mesto.“

Imala sam hiljadu želja. Bila sam zbunjena. Nisam znala koja mi je želja najvažnija. Brzo sam i tiho izgovarala jednu za drugom. Brojala sam na prste. Prvo sam molila Boga za svoga oca. Govorila sam: „Dragi Bože, ispuni sve želje mome babuki!“ Onda sam molila Boga za majku, pa za sve ostale.

Turbe je iznutra bilo ukrašeno Aina-kari tehnikom, stotine malih ogledala po zidovima. Gde god pogledam, vidim svoj lik. To me je veselilo. U tome sam našla neku svoju veselu igru. Daidžinica Gouhar je to odmah primijetila. Tiho me je dozvala: „Farang! Dođi da ti nešto pokažem.“ Prišla sam. Na zidu je bila jedna kovanica. Gouhar je kazala: „Uzmi kovanicu, zaželi želju i zalepi kovanicu na zid. Ako ostane na zidu, želja će ti biti ispunjena.“

Stavila sam kovanicu na zid. Nije pala. Mislila sam da su sve moje želje ispunjene. Prišle su i moje daidžične. Jedna po jedna su stavljale kovanicu na zid. Sve smo se veselile kad bi kovanica ostala prilepljena uza zid.

Čim smo izašle iz turbeta, veselo smo uz ciku i vrisku zagazile u bistru izvorsku vodu. Kamenčićima smo gađali žabe kojih je bilo mali milion. Bila sam presrećna. Nikada do tada nisam videla ovako lepo mesto.

Daidžinica nam je rekla da skupljamo rečne školjke. Govorila je: „Zagrabite prstima po riječnom dnu. Što više školjki zagrabite među peskom, to će vam se više želja ispuniti.“

Zasukala sam rukave svoje kurdske haljine i zagazila u vodu. Zažmurila sam i zagrabila prstima po pesku. Izvadila sam ruku iz vode. Činilo mi se da sam zagrabila rečne školjke. Pružila sam ruku prema daidžinici i zapitala: „Jesu li ovo školjke?“

„Ne, nisu. Pokušaj ponovo. Uroni ruku u vodu i zatraži pomoć od meleka. Meleci će ti pomoći da nađeš školjku.“

Uronila sam ruku u vodu govoreći: „Meleci, pomozite mi!“ Opet sam pružila ruku prema daidžinici. Ovaj put je rekla: „Da, to su školjke.“

Pokazala sam ostalima: „Vidite koliko sam ja rečnih školjki sakupila!“ Nisu mogli verovati. Puna šaka školjki. Pevušila sam i izazivala ih. Govorili su: „To nije fer, Farangis ima veliku ruku. Pogledajte kako su male naše ruke.“

Smejala sam se i govorila: „Ko vam je kriv? Nisam ja kriva što imam velike šake. Pogledajte samo koliko sam školjki sakupila.“ Nastavile smo skakutati i plazati se po plićaku.

Daidža nas je stalno upozoravao da moramo paziti. Govorila sam mu: „Vidi nas daidža!“

Želela sam da me vidi veselu i sretnu. Vrištala sam i smejala se. Kao da sam taj dan provela u Džennetu. Bilo mi je teško kada smo se počeli spremati za povratak kući. Kada smo se ukrkali u džipa, okrenula sam se i netremice gledala kroz prozor u Hasanovo turbe. Kao da je sve ovo bio samo lepi san iz kojeg sam se upravo probudila.

U autu sam malo spavala, malo se budila. U neko doba sam se probudila. Svuda je bio mrak. Stigli smo u Avezin.

Otac je prišao, poljubio me i pomilovao, prvo po kosi pa po licu. Potom je rukom prešao preko svoga lica, proučio salavat (blagoslov Poslaniku) te rekao: “Da ti dragi Bog ukabuli zijaret, kćeri moja.”

Niz dugu bradu su se slivale suze. Bilo mi je teško. Da je bar i on mogao biti s nama danas.